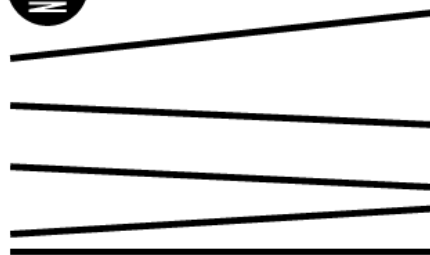

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Zola, Émile.; af Emile Zola.

Titel | Title:

Hvorledes man dør : Skitser

Udgivet år og sted | Publication time and place:

København : N. Cohens Bogtrykkeri, 1884

Fysiske størrelse | Physical extent:

34 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Emile Zola.

Sworledes man doer.

1884.

58, - 362

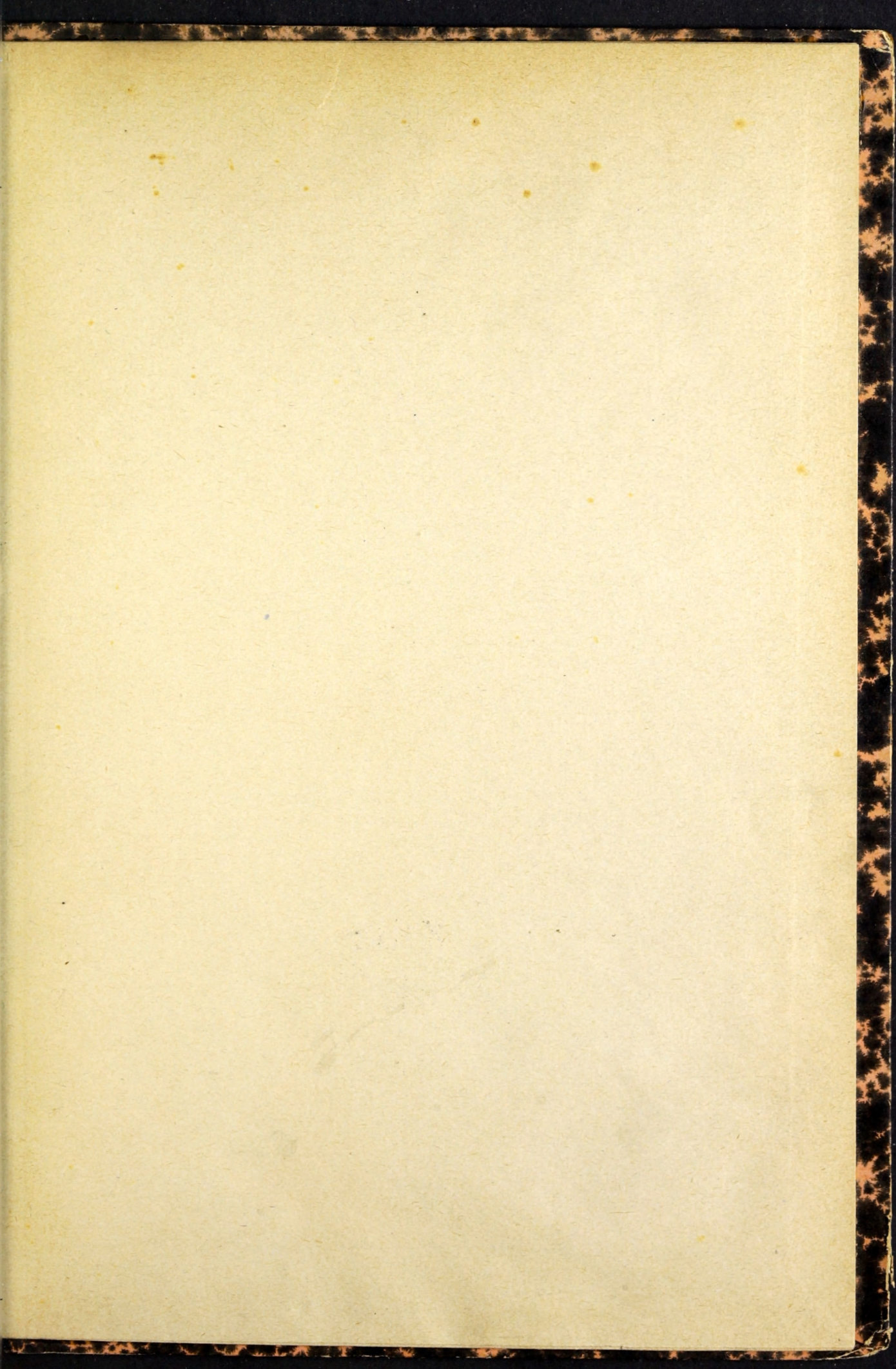
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 58 8°

1 1 58 0 8 13396 8

.Rex/s

Hvorledes man døer.

Skitser

af

Emile Zola.

(„Ravnen“'s Føljeton.)

København.

N. Cohens Bogtrykkeri.

1884.

Tillæg til „Ravnen“.

I.

Greven af Verteuil er fem og halvtredssindstyve Aar gammel. Han hører til en af Frankrigs berømteste Familier og besidder en stor Formue. Da han staar paa en spændt Fod med Regeringen, har han beskæftiget sig saa godt han kunde, han har leveret Artikler til videnskabelige Tidsskrifter, hvorved han fik Adgang til Akademiet for moralske og politiske Videnskaber; han har kastet sig paa Forretningerne, og har afvekslende været begejstret for Agerdyrkning, Kvægopdrætning og de skønne Kunster. Han har endog været Deputeret en Gang, og udmærkede sig da ved sin heftige Opposition.

Grevinde Mathilde af Verteuil er seks og fyrretyve Aar gammel. Hun bliver endnu bestandig betegnet som den mest fortryllende Blondine i Paris. Hendes Hud synes at blive hvidere med Alderen. Hun var tidligere en Smule mager, men nu har hendes modne Skuldre en silkeblød Frugts Runding. Hun har aldrig været smukkere. Naar hun træder ind i Salonen med sit gyldne Haar og sin atlaßbløde Hals og Barm, saa ligner hun en opgaaende Stjerne, og tyveaarige Kvinder misunde hende.

Grevens og Grevindens Ægteskab er et af disse Ægteskaber, om hvilke der ikke er Noget at sige. De har giftet sig, som man for Størstedelen gifter sig i deres Kredse. Man forsikrer endog, at de i seks Aar har levet meget godt med hin

anden. I dette Tidsrum har de havt en Søn, Roger, der er bleven Løjtnant, og en Datter, Blanche, som er bleven gift med Hr. de Bussac. De kommer igen sammen med deres Børn. Efter at de i mange Aar har brudt med hinanden, er de blevene gode Venner, men ikke uden en god Portion Egoïsme. De spørger gensidigt hinanden om Raad, for Verdens Dine staar de i et overordentlig godt Forhold til hinanden. Men derefter trækker de sig hver for sig tilbage til deres Gemakker, hvor de ganske efter Behag modtager deres fortrolige Venner. Engang kommer Grevinde Mathilde henimod Kl. 2 om Morgenens hjem fra et Bal, Kammerpigen flæder hende af; da Kammerpigen vil trække sig tilbage, siger hun:

„Hr. Greven var lidt upasselig i Aftes.“

Grevinden vender træt Hovedet, allerede halvt i Søvn.

„Ah!“ mumler hun.

Hun strækker sig og siger:

„Jeg vil vækkes i Morgen Kloften 10, jeg venter Damefræderinden.“

Da Greven den næste Dag ikke indfinder sig ved Frokosten, lader Grevinden først spørge til hans Befindende, derpaa beslutter hun sig til at gaa op til ham. Hun finder ham i Sengen, meget bleg, meget korrekt. Tre Læger er allerede til Stede, de har talt jagte med hverandre og skrevet Recepter; de vil komme igen om Aftenen. Den Syge bliver plejet af to Tjenere, som bevæger sig alvorlige og tavse frem og tilbage, og undertrykke Støjen af deres Støvler paa Gulvtæppet. Det store Bærelse lige som slumrer i kold Strængthed, ikke et Stykke Tøj ligger og flyder, ikke et Møbel er flyttet fra sin Plads. Her hersker den værdige, renlige, ceremoniose Sygdom, som venter Besøg.

„Lider De, min Ven?“ spørger Grevinden ved sin Indtræden.

Greven anstrænger sig for at smile. „Na! kun en Smule Træthed“, svarede han. „Jeg behøver ikke andet end No. Jeg takker Dem, at De har ulejliget Dem for min Skyld.“

To Dage gaar hen. Værelset vedbliver at beholde sit værdige Udseende, enhver Genstand er paa sin Plads. Lægemidlerne forsvinde, uden at efterlade den mindste Plet paa noget Møbel. Tjenernes glatragede Ansigter tillade sig ikke en Gang at udtrykke en Følelse af Redsjomhed. Greven véd imidlertid, at han er i Livsfare; han har forlangt, at Lægerne skulde sige ham Sandheden, og han lader sig nu behandle uden at ytre en Klage. Som oftest ligger han med lukkede Øjne, eller han stirrer hen for sig, som om han tænkte over sin Ensomhed.

Selskabet erfarer af Grevinden, at hendes Gemal er lidende. Hun har Intet forandret i sin Levemaade, hun spiser, sover og spaserer, alt som sædvanlig og til de fastsatte Tider. Hver Morgen og Aften kommer hun selv for at spørge, hvorledes det gaar Greven.

„Naa, gaar det bedre, min Ven?“

„O, ja, meget bedre, jeg takker Dem, min kære Mathilde.“

„Naar De ønsker det, saa vil jeg blive hos Dem.“

„Nej, det er unødvendigt, Jules og Francois er nok; hvorfor skulde De besvære Dem!“

De forstaar hinanden, de har levet adskilte, og adskilte vil de dø. Greven er opfyldt af Egoistens bitre Ønske om at dø alene, uden at plages med det fedsjummelige, at se en Sorgediedie opført ved sin Seng. For sin egen og for Grevindens Skyld vil han gøre den sidste ene Samværen med Grevinden saa kort som mulig. Hans sidste Ønske er, at dø med Anstand, som en Mand af Verden, der forstaar, ikke at fortrædige Noget eller være Noget imod.

En Aften ligger han i de sidste Trækninger, han véd, at han ikke vil leve Natten over. Da Grevinden kommer for at aflægge sit sædvanlige Besøg, siger han, endnu fremtvingende et sidste Smil:

„Forlad mig ikke, jeg føler mig ikke vel.“

For hendes Skyld vil han forebygge Menneskenes Sladder. Hun havde ventet en saadan Anmodning, og bereder sig til at

tilbringe Natten i Bærelset. Lægerne forlader ikke mere den Syge. De to Tjenere udføre deres Tjeneste med den samme lydløse Gesskæftighed. Man har ladet Børnene kalde, Roger og Blanche, som ved Moderens Side befinde sig ved Faderens Seng. De andre Slægtninge er i Bærelset ved Siden af. Saaledes forløber Natten i ængstlig Forventning. Om Morgen bringes Sakramentet, Greven kommunikerer for Alles Dje, for at vise Religionen sin sidste Tilslutning. Ceremonien er tilendebragt, nu kan han dø.

Men han skynder sig ikke, han synes at genvinde sine Kræfter, om ogsaa kun for at undgaa en altfor synlig Døds-kamp. Hans Mandedræt afbrydes i det store alvorlige Gemaf kun af den svage Lyd fra et Uhr, der ikke gaar rigtigt. Det er en vel opdragen Mand, der er i Færd med at dø. Og efter at han har kysset sin Kone og sine Børn, vinker han dem bort med en Haandbevægelse, falder tilbage om imod Væggen, og dør alene.

En af Lægerne bøjer sig over ham og trykker hans Dje til. Saa siger han med jagte Stemme:

„Det er forbi!“

Sukke og Taarer afbryde Stilheden. Grevinden, Roger og Blanche er faldne paa Knæ. De græde medens de foldede Hænder bedække Ansigtet. Saa tager Børnene deres Moder med sig, i Døren vender Grevinden sig hulkende tilbage for at bevidne sin Fortvivlelse. Fra dette Djeblif af tilhører den Døde sin Ligbegængelses Pomp. Lægerne er gaaede bort, krummende Ryggen og paatagende sig et ubestemt, trøstesløst Udseende.

Man har ladet hente en Præst til at vaage ved Liget.

De to Tjenere blive stive og værdige siddende hos Præsten, Djebliffet, da de skal miste deres Tjeneste, er kommet, jaaledes som det i den senere Tid var forudset. En af dem lægger Mærke til, at der paa et Møbel ligger en Ske, som er glemt; han rejser sig og lader hurtigt Skeen glide ned i sin Lomme, for at den smukke Orden i Bærelset ikke paa nogen Maade skal forstyrres.

Nede fra den store Salon hører man Hammerflag; det er Tapetsererne, som er i Færd med at omdanne Salonen til et Sørgegemaak. Hele Dagen skal anvendes til Jndbalsameringen; Dørene er lukkede, Jndbalsamereren og hans Medhjælpere er ene med Liget. Da man den næste Dag bærer Greven ned for at stille ham paa Lit de Parade i Sørgegemaaket, er han i Frakke og har Ungdommens Friskhed. Fra Klokken 9 om Morgenens paa Begravelsesdagen opfyldes Huset af en Summen og Hvijsen af fremmede Stemmer; den Hensjovedes Søn og Sviger søn modtager Mængden i Salonen i Stueetagen, de bukke og hilse, bevarer den stumme Høflighed som det sømmer sig Folk, der bære Sorg. Alle Berømtheder er repræsenterede, Adelen, Arméen, Embedsstanden, Medlemmer af Senatet og af Akademiet. Endelig Klokken 10 sætter Toget sig i Bevægelse, for at begive sig til Kirken. Ligvognen af første Klasse er draperet med Silkefrynser og prydet med Buks af Strudsffjer. Ligklædets Snore bæres af en Marskal af Frankrig, en Hertug, der har været en gammel Ven af den Afdøde, en forhenværende Minister og en Akademiker. Roger de Verteuil og Hr. de Busjac gaa i Spidsen for Sørgetoget. Derefter følger en Strøm af behandskede, med sorte Kravats pyntede Herrer, alle vigtige Personligheder, med Kæserne nedad, og trampende afsted som en Hjord, der er sluppet løs.

Hele Kvarterets Befolkning er kommet paa Benene og til Vinduerne: Folk danner Spalier paa Fortoget, blotter deres Hoveder og betragte hovedrystende Ligvognen. Færdslen er stanjet af den endeløse Række af næsten ganske tomme Sørgefareter; Omnibusserne og Droskierne samles i Sidegaderne, man hører Kuffenes Banden og Pissenes Smælden.

Imidlertid har Grevinden af Verteuil, der er bleven hjemme, lukket sig inde i sine Værelser; Taarerne har nedbrudt hende, har hun ladet sige. Udstrakt paa en Chaiselongue, legende med sine Bæltekvaster, betragter hun Værelsets Loft, rolig og drømmerisk.

I Kirken varer Ceremonien næsten to Timer. Hele Gejst-

ligheden er nærværende; allerede fra den tidlige Morgen har man ikke set andet end travle Præster i Messeskjorter løbe om og uddele Befalinger, tørre den jvedige Pande eller pudse Næsen med stor Allarm saa det genlyder i Kirken. I Midten af det fort betrukne Kirkeskib lyser en Katafalk. Endelig er Følget ordnet, Damerne til venstre, Herrerne til højre; Orgelet lader sine Sørgetoner lyde, Kirkesangerne udstøde dumpe Suk, medens Korjangerne lyde i stærkende, hulkende Toner; Lysenes grønne Flammer bidrage med deres højtidelige Skin endmere til Ceremoniens Pomp.

„Vil Faure ikke synge?“ spurgte en Deputeret sin Side-mand.

„Jo, jeg troer det,“ svarer denne, en tidligere Præfekt, en særdeles smuk Mand, som smiler til Damerne, saasnart han faar Øje paa dem.

Og da nu Faures Stemme klangfuld og imponerende lader sig høre, tilføjer den forhenværende Præfekt:

„Hm! denne Methode! dette Omfang!“ og bevæger henrykt Hovedet frem og tilbage.

Hele Forsamlingen er henrykt af Begejstring! Damerne, med et usikkert Smil om Læberne, tænker paa deres Opera-Aktener. Denne Faure har virkelig Talent! En Ven af den Afdøde gaar endog saa vidt at ytre:

„Han har endnu aldrig sunget saa smukt! Det er virkelig afskyeligt, at den stakkels Verteuil ikke kan høre ham; han satte saa stor Pris paa ham!“

Korjangerne, i sorte Talarer, gaar rundt om Katafalken, Præsterne, tyve i Tallet, gør Ceremonien længere end sædvanlig, nejer sig, gentager deres latinske Fraiser og svinger Røgelsekarrene. Endelig defilerer Forsamlingen forbi Katafalken, Bievandskosten gaar fra Haand til Haand. Efter at man har udvekslet et Haandtryk, gaar man ud af Kirken. Mængden bliver formelig blændet af det stærke Dagslys udenfor. Det er en smuk Søndag. Paa den lille Plads foran Kirken opstaar der Trængsel. Det varer længe, førend Toget igjen bliver ordnet.

I en Afstand af tohundrede Metre ser man Ligvognens Fjerbuske vaje ved Enden af Gaden, for derefter at forsvinde, medens Kirkepladsen endnu er besat med Bogne. Man hører Bogndørene blive smækket i og Hestenes Trampen paa Stenbroen. Men trods Alt er Ruskene igen komne i Række, og Toget bevæger sig til Kirkegaarden. I Kareterne føler man sig særdeles vel tilpas; man kunde tro, at det gik langsomt ad Skoven til, midt igennem Paris, der indaandede Foraaret. Da man ikke mere ser Ligvognen, glemmer man hurtigt Begravelsen. Der knyttes Samtaler. Damerne taler om Sommerfæsonen, og Mændene passiare om Forretninger.

„Sig mig, min Kære, tager De igen i Mar til Dieppe?“

„Ja, maaske, men ikke førend til August. Paa Lørdag tager vi til vor Ejendom ved Loire.“

„Altjaa, min Bedste, han havde affattet Brevet og de har været oppe at slaaes, men famøs, kun en lille Skramme. I Aftes spiste jeg sammen med ham i Klubben. Han bedrøvede mig endog for femogtyve Louisdorer.“

„Ikke sandt, Aktionærforsamlingen er jo i Overmorgen. Jeg skulde vælges ind i Komiteen. Men jeg er saa optaget, jeg ved endnu ikke, om det vil være mig muligt.“

Følget fører ind i en lille Allé. Træerne afgive forfriskende Skygge, Solen smiler mellem Grenene. En ubetænksom Dame bøjer sig ud af Bognvinduet og lader sig undslippe det Udraab:

„Na, hvor her er fortryllende!“

Retop i dette Djeblif fører Sørgetoget ind paa Kirkegaarden Montparnasse. Stemmerne i Bognene forstumme, man hører kun Hjulenes Knirken i Alleens Grus. Man maa føre helt ud til Enden af Kirkegaarden, Verteuils Familiebegravelse ligger i Baggrunden til venstre. Det er en stor Hvelving af hvidt Marmor, et Slags Kapel, rigt prydet med Skulpturer. Risten bliver sat ned foran Kapellets Dør, og Talerne tage deres Begyndelse.

Der blev holdt fire. Den forhenværende Minister kalder den Afdødes politiske Liv tilbage i Erindringen, han skildrer

ham som en Mand, der kunde have reddet Frankrig, naar han ikke havde foragtet Intriger. Saa roser en Ben de huslige Dyder hos Den, som her bliver begravet for hele Verden. Derpaa tager en Ubekendt Ordet som Afsending fra et industrielt Selskab, hvis Vicespræsident Greven af Verteuil havde været. Endelig udtrykker en lille Mand med et surt Ansigt sin Smerte, han taler paa de moralske og politiske Videnskabers Akademiers Vegne. Smidlertid interessere de Tilstedeværende sig for de nærliggende Grave, læse Indskrifterne paa Marmortavlerne. De, som høre til, opfange kun enkelte Ord. En Olding, med sammenknæbne Læber, griber følgende Slutningsætning i en Tale: — „hans Hjertes Egenskaber, en stor Karacters Højmodighed og Godhed“ — han kaster Hovedet tilbage og mumler: „Ja vel, jeg har kendt ham paa en Prik, han var en komplet Hund!“

Det sidste Farvel taber sig i Luften. Efter at Gejstligheden har velsignet Liget, tager Følget bort, og der bliver Ingen tilbage paa den assides liggende Plads uden Graverkarlene, der sænker Kisten ned i Graven. Rebene fremkalder Lyden af en dump Gnidning, Egelisten knager. „Mr. Greven af Verteuil er hjemme.“

Grevinden har ikke rørt sig fra sin Chaiselongue. Hun leger endnu bestandig med sine Bæltekroaster. Djnene er rettede mod Loftet, hun er hængsunken i en Drøm, der lidt efter lidt bringer Rødmen til at stige op i den smukke Blondines Kinder.

II.

Fru Guerard er Enke. Hendes Mand, hvem hun har mistet for otte Aar siden, var Embedsmand. Hun hører til det høje Bourgeoisii og ejer en Formue paa to Millioner. Hun har tre Børn, tre Sønner, som ved deres Faders Død hver arvede femhundredetusinde Franks. Men disse Sønner er vorede op i en saa kold, alvorlig, stiv Familie, de har Tilbøjeligheder og Svagheder, hvis Udspring man ikke kender. I Løbet af nogle Aar er deres femhundredetusinde Franks satte over Styr. Charles, den Ældste, er greben af en Lidenstrib for Mekaniken, og har bortodsløst en uanvittig Mængde Penge til usædvanlige Opfindelser. Den Anden, Georges, har ladet sig i Bund og Grund ødelægge af Fruentimmer. Maurice, den Yngste, er bleven bestjaalen af en Ven, med hvem han havde indladt sig paa at bygge et Theater. Nu ligger Sønnerne Moderen paa Halsen, hun giver dem ganske vist gerne Føden og Hus over Hovedet, men for en Forsigtigheds Skyld forbeholder hun sig selv Nøglen til Pengeskabet.

Hele denne Familie beboer et stort Hus i Turennegaden. Fru Guerard er otteogtredsindstyve Aar gammel. Med Alderen har ogsaa Særhederne indfundet sig. Hun forlanger et Klosters Ro og Properhed om sig. Hun er gærrig, tæller Sufferstykkerne til hver især, propper selv de halvtømte Glasfer til igen, og udleverer Linned og Dækketoi efter Husholdningens Behov. Af hendes Sønner bliver hun uden Tvivl elsket højt, og trods deres tredive Aar og deres Dumheder udøver hun et uindskrænket Herredømme over dem. Men naar hun ser sig saaledes alene blandt de tre lange Labaner, føler hun en uhyggelig Uro, hun frygter bestandig, at hun skal blive pumpet for sine Penge, uden at vide, hvorledes hun skal forhindre det. Saaledes har hun da ogsaa draget Omjorg for, at anlægge sin Formue i Grundejendomme, hun ejer tre Huse i Paris og Byggegrunde ved Vincennes. Disse Ejendomme skaffer hende

de største Ubehageligheder, men hun trøster sig med, at hun saa ikke kan komme til, paa en Gang at udgive betydelige Summer.

Charles, George og Maurice udsuger imidlertid Hjemmet saa godt de kan. De har opslaaet deres Lejr dér, strides om de fedeste Mundfulde, og bebrejder gensidig hverandre deres altfor store Appetit. Deres Moders Død vil gøre dem rige paa ny, det véd de godt, og denne Omstændighed bevæger dem til at vente, uden at foretage sig noget. Skønt de aldrig taler derom, er deres hele Tankegang dog optaget af det Spørgsmaal, paa hvilken Maade Delingen vil finde Sted; kan man ikke blive enige, maa der sælges, og det er altid en fordømt fedelig Historie. Uden at nære noget ondskabsfuldt Onske, tænker de altid over dette, kun ene og alene, fordi man maa være forberedt paa Alt. Det er muntre, godmodige Fyre, af middelmaadig Uerlighed. Som vel Enhver, saaledes ønsker ogsaa de deres Moder et saa langt Liv som muligt. Hun er dem jo ikke i Vejen. De afventer kun, ikke andet.

En Aften, da Fru Guerard rejser sig fra Bordet, overfalder hun af et Aldebefindende. Hendes Sønner vil have, at hun skal gaa til Sengs og lader hende alene med Stuepigen; hun forsikrer, at hun har det bedre, det var kun en stærk Migraine. Men den næste Dag har den gamle Dames Tilstand forværret sig, Huslægen forlanger foruroliget en medicinsk Konference. Fru Guerard er i Livsfare. I otte Dage spilles der nu et Drama ved den Døendes Leje.

Da hun ser sig fængslet til sit Bærelse af Sygdommen, er det hendes første Omjorg, at lade sig give samtlige Nøgler og at gemme dem under Hovedpuderne.

Hun vil endnu herske fra sin Seng, passe paa sine Skabe og Skuffer. Kampe røre sig i hendes Indre, der er sønderrevet af Tvivl. Først efter lang Tøven kan hun beslutte sig. Hun har sine tre Sønner foran sig, med uifre Blik studerer hun dem, ventende paa en god Indskydelse.

En Dag fatter hun Tillid til Georges. Hun vinker ham nærmere til sig, og siger til ham med jagte Stemme:

„Se, det er Nøglen til Buffeten, tag Sukkeret ud. Men luk godt af igen og bring mig Nøglen tilbage.“

Den næste Dag mistror hun Georges, med sine Blikke følger hun hans Bevægelser, som om hun frygter for, at se Ripsfagerne paa Kaminen forsvinde i hans Lommer. Hun kalder paa Charles, hvis Tur det nu er, at blive Nøglerne betroet, og hvisker til ham:

„Stuepigen vil gaa med Dig. Du maa selv være til Stede, naar hun tager Linnedet ud, og saa maa Du selv lukke godt af igen.“

Hendes Dødskampes Kval ligger deri, at hun ikke kan vaage over Udgifterne til Husholdningen. Hun erindrer sig de Galskaber, som hendes Børn har begaaet, hun kender dem som Dagdrivere, som ødsle Personer med tomme Hjærner og aabne Hænder. Allerede for længe siden agter hun dem ikke mere, disse Børn, der ikke havde gjort en eneste af hendes Drømme til Virkelighed, men havde krænknet hendes sparsomme Sædvaner, hendes Nøjagtighed. Men Kærligheden til dem beholder dog alligevel Overtaget og tilgiver. I hendes bedende Blikke læser man kun den Bøn, at man vil vise Naade og vente saa længe, indtil hun ikke mere vil være til, ikke før at tømme hendes Skuffer, for at dele hendes Sager imellem sig. Delingen for hendes Dine vilde være en Tortur for den med hende i de sidste Træfninger liggende Gærrighed.

Charles, Georges og Maurice viser sig imidlertid fra den gode Side. De ere blevne enige om, at en af dem bestandig skal blive hos Moderen.

Opriktig Omhed viser sig i den mindste Anstrængelse for hende. Men selvfølgelig bringer de Sorgløsheden med ude fra, Duften af Cigarerne, de har røget, og Nyhederne, som Byen er opfyldt af. Og den Syges Egoisme lider ved, at hun i sine sidste Timer ikke er Alt for sine Børn.

Bed hendes tiltagende Svagelighed bygger Mistilliden en voksende Skillevæg mellem hende og de unge Folk. Selv om disse ikke af dem selv tænke paa Arven, saa leder hun selv

deres Tanker i den Retning, ved den Maade, hvorpaa hun til sidste Mandedræt forsvarede sine Penge. Hun betragter dem paa en saa gennemborende Maade, med en saa aabenbar Frygt, at de vender Hovedet bort. — Nu tror hun, at de belurer hendes Dødskamp, og i Virkeligheden tænker de ogsaa derpaa; ved den stumme Forfægtelse fra Moderens Blik bliver de altid igen bragt tilbage paa denne Tanke. Hun selv fremmaner de onde Ønsker. Naar hun ser En af dem, med det blege Ansigt henfalden i Drømmerier, siger hun:

„Kom hen til mig. Hvad grubler Du over?“

„Over intet, Moder.“

Forfægtelsen er han faret sammen. Hun hæver langsomt Hovedet og tilføjer:

„Jeg gør Eder ret mange Sorger, Børn! Men vær ikke bange, jeg har ikke længe tilbage.“

De iler hen til hende, tilsværger hende, at de elsker hende, at de vil beholde hende. Egenfindig svarer hun nej, endnu mere fordyber hun sig i Mistillid. Det er en rædselsfuld Døds-kamp, den, der forgiftes af Penge.

Sygdommen varer i tre Uger. Der har fundet fem Konsultationer Sted, de største medicinske Berømtheder er blevne tilkaldte. Stuepigen hjælper Sønnerne med at pleje den Syge, men trods hendes Anstrængelser er der dog kommen en Smule Nøden i Bærelset. Nu er der intet Haab mere; Lægen har sagt, at Døden kan indtræde hver Time.

Da Sønnerne en Morgen tror, at hun sover, taler de med hverandre om de Bamseligheder, der frembyder sig for dem. Den femtende Juli er forhaanden, Moderen har den Bane, selv at indkassere Lejen, og nu er de i stor Forlegenhed ved ikke at vide, hvorledes de skal komme til Pengene. Husforvalteren har allerede spurgt om Anordninger. Under den Syges nuværende frigelige Tilstand kan man umulig tale med hende om Forretninger. Imidlertid vil man saa nødvendig Brug for Pengene, for, naar Katastrofen indtræder, at afholde nogle personlige Udgifter.

„Naa, Herre Gud!“ siger Charles med dæmpet Stemme, „naar I vil have det, vil jeg gaa til Lejerne. De vil forstaa vor Stilling og betale.“

Men dette Middel synes ikke at være efter Georges og Maurices Smag. Ogjaa de er mistroiske.

„Vi kan ledsage Dig,“ siger den Første. „Vi skal alle Tre bruge Pengene.“

„Men, jeg leverer Eder jo Pengene. Jeg vil da ikke haabe, at I tror mig i Stand til at stifte af med dem!“

„Nej, det er bedre, at vi gaar sammen. Det er meget mere paalideligt.“

Medens de herved betragte hverandre, lyser allerede Breden i deres Dine, og Raseriet over Delingen. Arvepørgsmaalet er aabnet, og Enhver vil sikre sig den største Del.

Og Charles fortsætter højt Brødrenes stille Tanker, idet han tilføjer:

„Hør, vi vil følge, det bliver det bedste. Naar vi allerede strides i Dag, saa æder vi gensidig hverandre i Morgen.“

En Kallen bringer dem til hurtigt at dreje Hovederne. Moderen har rejst sig halvt op i Sengen, hvid som et Lagen, med stive Dine, Legemet ryster som gennemisnet af Kulde, Hun har hørt Alt; idet hun strækker Armene ud, gentager hun med kraftigt Stemme:

„Mine Børn! Mine Børn!“

Krampen kaster hende tilbage paa Puderne, hun dør i den frygtelige Tanke, at hun bliver bestjaalet af sine Sønner.

Alle Tre er forfærdede junkne paa Knæ foran Sengen. De kysse den Dødes Hænder, hulkende trykker de hendes Dine til. I dette Djeblig træder deres Barndom dem igen frem for Tanken, de er nu ikke andet end Forældreløse. Men den skrækelige Død vedbliver at pine deres Indre, som Samvittighedens Bid, som Hadet.

Stuepigen besørger den Afdødes Toilette. Der bliver hentet en Nonne til at vaage hos den Døde. Imidlertid har Sønnerne begivet sig paa Vej, de vil anmeldte Dødsfaldet og arran-

gere det Fornødne til Begravelsen. Om Ratten skiftes de til at vaage sammen med den fromme Søster. I Bærelset, hvis Gardiner er nedrullede, ligger den Døde udstrakt paa Sengen, med Hovedet stift, Hænderne foldede, og med et Sølvkrusifiks paa Brystet. Et Lys brænder ved hendes Side. En lille fugtig Buksbomgren ligger paa Ranten af Fadet med Vievand. Saaledes forløber Aftenen og Natten, og den kolde Morgen bryder frem. Konnen beder om varm Mælk til at styrke sig paa.

En Time før Begravelsen er Trappen overfyldt med Mennesker. Forhallen til Huset er behængt med sorte Draperier, kantet med Sølvfryndser, og i dette improviserede Kapel er Kisten opstillet, omgivet af Lys og bedækket med Blomster og Kranse. Enhver Indtrædende bestænker Liget med det ved Kistens Fod staaende Vievand.

Klokken elleve sætter Toget sig i Bevægelse. Den Afdødes Sønner gaar i Spidsen. Bag dem bemærker man Embedsmænd, nogle store Købmænd, et Bourgeois, fuldt af Værdighed og Vigtighed, der skrider frem med afmaalte Skridt, og kaster sky Blikke paa de Rysgerrige langs Fortoget. Tolv Sørgefareter slutter Toget. Man tæller dem, de vække Opsigt i Kvarteret.

Imidlertid flokkes de Tilstedeværende fulde af Deltagelse om Charles, Georges og Maurice, der i Frakke, sorte Hænder, med højede Hoveder og med Dine, der ere røde af Graad, skrider frem bag Livvognen. Forøvrigt hersker der kun én Mening om, at de lade deres Moder begrave paa en højt anstændig Maade. Livvognen er af anden Klasse; man beregner, at Udgifterne maa beløbe sig til nogle Tusinde Franks. En gammel Notar bemærker med et fint Smil:

„Naar Fru Guerard selv skulde have betalt sin Begravelse, vilde hun have sparet seks Bogne.“

Indgangen til Kirken er draperet, indenfor toner Orgelet, en Præst meddeler Menigheden Syndsforladelse.

Efter at de Tilstedeværende er defileret forbi Liget, finder de de tre Sønner opstillet i Række ved Indgangen til Kirkeskibet,

for at modtage deres Haandtryk, som ikke vil følge med til Kirkegaarden. I ti Minuter staar de saaledes med udstrakte Hænder, besvarende Haandtrykkene, uden at kende de Vedkommende, de hide sig i Læberne for at tvinge Taarerne tilbage. Det er en stor Lættelse for dem, da Kirken omsider er tømt, og de igen kan optage deres langsomme Gang bag Lignvognen.

Familien Guerards Gravsted er paa Kirkegaarden Pére-Lachaise. Mange følge til Fods, andre stige i Vognen. Toget gaar over Bastillepladsen, gennem Roquettegaden. De Forbigaaende blotter deres Hoveder og sér efter det. Det er et rigt Ligtog, som Arbejderne i denne stærkt befolkede Del af Byen faar at se, medens de rolig fortære deres lille Pølse til to Stykker Brød.

Ankommet til Kirkegaarden drejer Ligtøget til venstre, og er med det samme ved Graven; det lille Monument, et gothisk Kapel, bærer Indskriften: Guerards Familiegravsted. Den i gennembrudt Metal udarbejdede Dør staar helt aaben, og lader se et Alterbord, paa hvilket der brænder Lys. Rundt om Monumentet sér man lignende Mindesmærker, der danner ligesom Gader; man kunde forestille sig, at det Hele var en Møbelhandlers Vindu, med Skabe, Komoder, Skriveborde, som nylig var stillet i symmetrisk Orden i Butiken. De Tilstedeværende beskæftiger sig adspredt med at betragte denne Arkitektur, eller søger en Smule Skygge under Træerne i Alleen tæt ved. En Dame beundrer affides et pragtfuldt Rosentræ, en levende Buket af vellugtende Blomster, der vokser paa en Grav.

Imidlertid er Risten sænket ned. Præsten fremsiger den sidste Bøn, medens Graverne i blaa Bluser venter noget borte. De tre Sønner skuer hulkende ned i den aabne Grav, som Stenen er taget bort fra. I dette kolde Kammer skal ogsaa de en Gang hvile. Venner føre dem bort fra Graven, medens Graverne nærmer sig.

To Dage senere er Charles, Georges og Maurice geraadede i heftig Strid hos deres Moders Notar, de staa overfor hverandre med sammenbidte Lænder, tørre Dine, med det gen-

sidige Fjendskabs hele Raseri, bestemte paa ikke at give Afkald paa en eneste Centime. Det laa i deres Interessse, at vente, og ikke fremskynde Salget af Ejendommene. Men de slynger hverandre drøje Sandheder i Ansigtet:

Charles vilde ødelægge Alt med sine Opsindelser.

Georges har et eller andet Fruentimmer, der blander ham af.

Maurice har sikkert en eller anden forrykt Spekulation, der vil sluge Pengene.

Forgæves søger Notaren at bevæge dem til en mindelig Overenskomst.

De skilles med den Trusel, at ville føre Proces.

Det er den Døde, der stiller sig imellem dem, med al hendes Gærrighed, med al hendes Frygt for at blive bestjaalet. Naar Døden er forgiftet af Venge, opstaar der Forbitrelse og Had. Man slaas over Ligtisterne.

III.

Hr. Rousseau har for tyve Aar siden ægtet et forældreløst Barn, Adele Lemercier, atten Aar gammel. Paa deres Bryllupsaften ejede de ialt halvfjerdsindstyve Franks. De begyndte med at sælge Skrivepapir og Brevlæs fra en improviseret Butik i en Gadedør. Senere lejede de et lille Hul, en Butik, ikke stort bredere end en Haand, hvor de holdt ud i ti Aar, for lidt efter lidt at udvide deres Handel. Nu ejer de et Lager af Skrivematerialier i Elichygaden, som vel er sine halvtredsfindstyvetusinde Franks værd.

Adele kan ikke glæde sig ved nogen stadig Sundhed. Hun har allerede længe hostet en Smule. Den kvalme Butiksluft, den stadige Stillesiddende i Kontoret bekommer hende ikke vel. En Læge, som hun har spurgt til Raads, har anordnet hende Ro og Spadsjere i smukt Vejr. Men det er Recepter, man ikke kan følge, naar man hurtigt vil sammen spare de smaa aarlige Indkomster, for saa at fortære dem i Fred. Adele mener, at hun kan hvile sig og ogsaa spadserere senere, naar de har solgt Forretningen og truffet sig tilbage til Provinzen.

Det gør Hr. Rousseau meget urolig, da han en Dag ser hende bleg, med røde Pletter paa Kinderne. Naar han ikke havde sin Papirhandel, som holder ham bunden, vilde han bestandig være om hende, for at forhindre hende i at begaa Uforsigtigheder. Uger igennem levnes der ham ikke et Minut for

at tale med hende om hendes Befindende. Men naar han hører hendes korte, tørre Hoste, bliver han ærgerlig og tvinger hende til at tage sit Shawl paa og at gaa en Tur med ham til de elysæiske Marker. Men hun vender tilbage endnu mere udmattet, og hoster endnu mere; Omforgen for Handelen lægger paany Beslag paa Hr. Rousseau; Sygdommen er glemt igen, indtil Krisen gentager sig. Saaledes er det ved Handelen; man dør uden at have haft Tid til at pleje sig.

En Dag tager Hr. Rousseau Lægen til Side og spørger ham lige frem, om hans Hustru er i Fare. Doktoren begynder med at sige, at man maa have Tillid til Naturen, at han har set, hvorledes Folk, der har været meget mere syge, er kommet sig igen. Saa, da man trænger ind paa ham med Spørgsmaal, tilstaar han, at Fru Rousseau har Svindsot, endog i en meget høj Grad. Egtfællen bliver bleg, da han hører denne Udtalelse.

Han elsker Adele, allerede fordi de Begge har maattet gøre saa mange og lange Anstrængelser, førend de hver Dag kunde spise Hvedebrød. Han ejer i hende ikke blot en Kone, men ogsaa en Kompagnon, hvis Forstand og Forretningsdygtighed er ham vel bekendt. Naar han mister hende, bliver hans Forretning ramt haardt, lige saa vel som hans Kærlighed. Imidlertid, der maa fattes Mod, han tør ikke lukke sin Butik, for at kunne græde af Hjærtenslyst. Derfor lader han sig ikke mærke med Noget, han vil ikke gøre Adele angst, ved at lade hende se hans røde Dine. Paa denne Maade genoptager han sin gamle Glendrian. Henimod Slutningen af en Maaned bilder han sig sluttelig ind, naar han tænker paa hele den sørgelige Historie, at Lægerne ofte tage fejl. Hans Kone ser ikke en Gang sygere ud. Og saaledes kommer han til at se hende dø langsomt, uden at han selv lider derved. Da han er optaget af og afspredes ved sin Forretning, venter han nok en Katastrose, men han betragter den som skudt ud i en ubegrænset fjern Fremtid.

Ofte gentager Adele:

„Na, naar jeg først er ude paa Landet, saa skal Du se, hvor rask jeg bliver.“

„Herre Gud, vi behøver endnu kun at vente otte Aar! De gaar snart.“

Hr. Rousseau betænker ikke, at de med beskedne Sparepenge kunde trække sig tilbage straks. Adele vilde slet ikke indlade sig derpaa. Naar man har sat sig et bestemt Maal, maa man ogsaa naa det.

Imidlertid har Fru Rousseau allerede to Gange maattet holde Sengen. Men hun er igen kommet paa Benene, og er gaaet ned i Kontoret. Naboerne sige: „Den lille Kone gør det ikke længe.“ Og de tager ikke fejl. Netop da der skal opgøres Inventar, maa hun lægge sig for tredje Gang. Lægen kommer tidligt om Morgenens, passiarer med hende og skriver med usikker Haand en Recept. Hr. Rousseau, som er underrettet i Forvejen, véd, at det skæbnesvangre Djeblif nærmer sig. Men Opgørelsen i Butiken lægger Beslag paa ham, og det er næppe, at han fra Tid til anden kan løsrive sig i fem Minutter. Naar Lægen kommer, gaar han op, men gaar igen bort sammen med denne, og kommer kun igen et Djeblif før Frokost; Kl. 11 lægger han sig paa en Feltfeng, som han har ladet opstille i Kabinettet. Tjenestepigen Françoise fra Auvergne er et skrækkeligt Fruentimmer, med store, klodsede Hænder, med høist tvivlsomme Manerer og Renlighed. Hun giver med gnaven Mine den Syge Lægemidlerne, gør et utaaleligt Spektakel, naar hun skal feje Bærelset, og efterlader det dog tilsidst i den største Uorden; der staar fedtede og klæbrige Flasker omkring paa Kommoden, Baskesadet bliver aldrig vasket af, Bifestykker hænger omkring paa Stolerne; man véd ikke mere, hvor man skal sætte Foden, saa opfyldt er Gulvet af alle mulige og umulige Ting. Fru Rousseau beklager sig dog aldrig, men indskrænker sig til at banke med den knyttede Haand paa Bæggen, naar hun vil kalde paa Pigen, og denne ikke svarer. Françoise har mere at gøre, end at være Sygeplejer; hun maa holde Butiken ren, maa tage Mad til Herren og Forretningsfolkene, des-

uden maa hun besørge Byærinder og en Mængde andre ikke forudsete Tjenester. Fru Rousseau kan virkelig ikke forlange, at hun altid skal være hos hende. Fruen bliver plejet, naar Françoise har Tid dertil.

Endog i Sengen beskæftiger Adele sig med sin Handel. Hun følger Salget med Interesse, og spørger hver Aften, hvorledes Forretningen gaar. Inventaropgjørelsen volder hende Uro. Naar hendes Mand kommer op nogle Minutter, taler hun aldrig om sin Sygdom; hun spørger ham ene og alene om mulig ny Fortjeneste. Det er en stor Befymring for hende at høre, at Maret er middelmaadigt, fjortenhundrede Franks mindre end i det forløbne Aar. Medens Feberen fortærer hende, tænker hun paa sine Hovedpuder over Bestillingerne i den forløbne Uge, hun bringer Regninger i Orden, leder Husholdningen. Hun sender selv sin Mand ned i Butiken, naar hun synes, at han opholder sig forlænge i Bærelset. Hun bliver ikke bedre, ved at han er der, det ødelægger kun Forretningen. Kommisserne staar sikkert og gaber ud af Vinduerne. Hun gentager endnu engang:

„Gaa ned, min Ven, jeg behøver Intet, forsikrer jeg Dig. Og glem ikke, at forsyne Dig tilstrækkelig med Schemaer, Skolerne begynder snart igen, og saa mangler vi dem.“

Længe skuffer hun sig selv med Hensyn til sin virkelige Stilling. Hun haaber bestandig, at kunne staa op den næste Dag og genindtage sin Plads i Kontoret.

Hun lægger endog Planer: Naar hun nu snart kan gaa ud igen, vil hun tilbringe en Søndag i St. Cloud. En saadan Længsel efter grønne Træer har hun endnu aldrig følt. Men en Morgen bliver hun pludselig betænkelig. Hun har ligget vaagen om Natten alene, og da har hun indset, at hun maa dø. Indtil om Aftenen taler hun ikke derom, hun tænker kun nøje efter med Djnene rettet mod Loftet. Om Aftenen holder hun sin Mand tilbage, og passiarer saa roligt med ham, som om hun forelægger ham en Regning.

„Hør, i Morgen maa Du hente en Profurator. Her boer en lige tæt ved, i St. Lazaregaden.“

„Hvad skal vi med en Notar! udbryder Hr. Rousseau, „saa vidt er vi dog virkelig ikke!“

Men hun tilføjer med rolig, forstandig Mine:

„Det kan nok være. Men det vilde gøre mig roligere, naar jeg vidste vort Anliggende ordnet. Vi har giftet os i Formuessællesskab, da hverken den ene eller den Anden af os ejede Noget. Nu, da vi har et Par Skilling til overs, vil jeg ikke have, at min Familie skal udplyndre Dig. Min Søster Agathe har ikke været saa elskværdig imod mig, at jeg kunde ønske at efterlade hende Noget. Saa vilde jeg hellere tage det med!“

Hun holder fast ved sin Beslutning, at hendes Mand den næste Dag skal hente en Notar. Hun erklyndiger sig hos Enhver udførlig om Alt, fordi hun ønsker, at samtlige Forholdsregler skal træffes, og der ikke skal være nogen Brede.

Da Testamentet er færdigt, og Notaren er gaaet, strækker hun sig ud og hvisker:

„Nu kan jeg dø rolig. Jeg havde vel fortjent at rejse en Tur paa Landet, og jeg vilde lyve, naar jeg ikke beklagede, at jeg maa give Afkald derpaa. Men Du vil rejse, Du! — Lov mig, at trække Dig tilbage i den lille Landsby, som vi har udsøgt os — Du véd nok, dér, hvor Din Moder er født, ved Melun. Det vil glæde mig.“

Hr. Rousseau græder hede Taarer. Hun trøster ham, giver gode Raad. Naar han herefter leder sig, saa alene, vil han gøre Ret i at gifte sig igen; kun skal han vælge en Kone, der allerede er en Smule ældre, thi de unge Piger, der tager en Enkemand, gifter sig kun for Pengenes Skyld. Hun betegner ham endog en Dame af sit Bekendtskab, med hvem hun kunde ønske at vide ham forenet.

Om Natten ligger hun i en forfærdelig Dødskamp. Hun kvæles, hun maa have Luft. Françoise er sovnet ind paa Stolen. Hr. Rousseau, staaende ved Sengens Hovedende, kan Intet

gøre, uden at trykke den Døendes Haand i sin, og sige hende, at han er hos hende, at han ikke vil forlade hende. Ud paa Morgenens kommer der pludselig en stor Ro over hende; hun er meget bleg, med lukkede Øjne drager hun langsomt Aande. Hendes Mand tror nu at kunne gaa ned med Françoise for at aabne Butiken. Da han kommer op igen, finder han sin Kone bleg og stiv, bestandig i den samme Stilling; hun staar hendes Øjne nu vidt aabne. Hun er død.

Allerede længe har Hr. Rousseau ventet sit Tab. Han græder ikke, men han er som sønderknust. Han gaar ned igen, før til, hvorledes Françoise lukker Butiken, og han skriver paa en Lap Papir: „Lukket paa Grund af Dødsfald.“ Med fire Oblater klæber han saa Sedlen midt paa Butiksdøren. Hele Formiddagen gaar hen med at rengøre og ordne Værelset. Françoise farer med Kludene om paa Gulvet, lader Glasferne forsvinde, og stiller et tændt Lys og en Kop med Vievand ved Siden af den Døde. Man venter Adeles Søster, denne Agathe, der har en Tunge som en Slange, og Pigen vil ikke have, at man skal sige om hende, at hun forsjømmer Huset. Hr. Rousseau har sendt sin Kommis afsted for at besørge de nødvendige Formaliteter. Selv begiver han sig til Kirken og forhandler meget længe om Prisen for Begravelsen. Det er ikke nødvendigt, at han lader sig bestjæle, fordi han har Sorg. Han elskede sin Kone højt, og kunde hun se, hvorledes han pruttede med Præsterne og med Embedsmændene paa Begravelseskontoret, vilde det sikkert glæde hende. Alligevel vil han dog have, for Rabolagets Skyld, at Begravelsen skal være anstændig. Endelig kommer han paa det Rene med, at han vil betale Begravelseskontoret hundrede Franks. Efter sin Beregning maa han, Smaa-udgifterne iberegnet, anvende femhundrede Franks.

Da Hr. Rousseau kommer hjem, finder han sin Svigerinde Agathe hos den Genjovede. Agathe er en høj, tør Person, med røde Øjne og tynde, blaalige Læber. For tre Aar siden var Rousseaus blevne uenige med hende, og siden den Tid havde de ikke genjæt hende. Hun rejser sig og omfavner sin Svoger.

Med Døden for Dje ophører alle Tvistigheder. Hr. Kousjeau, der indtil da ingen Taarer har udgydt, begynder at hulke, da han ser sin stakkels Kone saa stiv og bleg, med Næsen endnu spidsere, Ansigtet er blevet saa lille, at han knapt genkender hende. Agathes Dine vedblive at være tørre. Hun har udsøgt sig den bedste Lænestol, hvorfra hun langsomt lader sine Blikke svæve om i Bærelset, som om hun vil optage et ganske nøjagtigt Inventar over Møblerne.

Spørgsmaalet om Pengeanliggenderne er endnu ikke optaget, men hun foruroliges sikkert meget af dette, og hun synes at spørge sig selv, om der eksisterer et Testamente.

Om Morgenens paa Begravelsesdagen, netop da man vil lægge den Døde i Kisten, viser det sig, at Begravelseskontoret ved en Fejltagelse har sendt en Kiste, der er for kort. Liggørerne maa hente en anden. Imidlertid holder Liggvognen for Døren, Rabolaget er i den største Bevægelse. Det er en ny Tortur for Hr. Kousjeau. Ja, naar hans Kone igen kunde blive levende derved, at han maa beholde hende endnu længere! Endelig bliver den stakkels Fru Kousjeau slæbt ned, Kisten bliver udstillet i ti Minuter i den sort draperede Gadedør. Et Hundrede Personer venter ude paa Gaden, Købmænd fra Rabolaget, Medbeboere fra Huset, Venner af Familien, nogle Arbejdere i Frakke. Toget sætter sig i Bevægelse, Hr. Kousjeau gaar foran.

Raboerne kørse sig da Toget drager forbi, og de passiare hvistende med hverandre: „Det er Papirhandlermadamen, ikke sandt? Den lille Kone med det gule Ansigt, og som ikke var andet end Skind og Ben. Af, hun vil vist gerne i Jorden. Ja, saadan gaar det for Folk som vi Handlende; vi maa arbejde for at kunne have det lidt godt paa vore gamle Dage. Nu skal hun have sin Fornøjelse, Papirhandlermadamen.“ Raboerne finder, at Hr. Kousjeau ser godt ud, som han der skrider frem bag Liggvognen, ganske alene, med blottet Hoved, og medens Blæsten leger med hans tynde Haar.

I Løbet af fyrrethve Minutter er Præsterne færdig med

Ceremonierne i Kirken. Agathe, der har sat sig i første Række, synes at tælle de brændende Lys. Uden Tvivl tænker hun, at hendes Svoger ikke burde have gjort saa megen Stads af det; hvis der intet Testamente er, og hun arver det halve af Formuen, vil hun ogsaa komme til at betale det Halve af Begravelsesomkostningerne. Præsterne beder en sidste Bøn, derefter følger den sædvanlige Ceremoni med Vievandet, og Følget forlader Kirken. Næsten Alle gaa hjem. Sørgefareterne fører frem og Damerne stige ind i dem. Bag Liggvognen bliver kun tilbage Hr. Rousseau, bestandig med blottet Hoved, og omtrent vel tredive Personer, som ikke ret vel vove, at knibe ud. Liggvognen er pyntet med et simpelt sort Draperi med hvide Frynser. Forbigaaende tage Hatten af og gaar hurtigt videre. Da Hr. Rousseau ingen Familiebegravelse har, lejer han simpelt hen et Gravsted paa fem Aar paa Kirkegaarden Montmartre; han tænker, senere at købe et rigtigt Gravsted paa hundrede Aar, saa skal hans Kone graves op igen, og føres til den nye Familiebegravelse, hvor han engang skal hvile ved hendes Side.

Liggvognen holder ved Enden af en Allé, og man bærer Kisten forbi nogle lave Gravhøje til den i den bløde Jord opkastede Grav. Følget tripper stiltiende bagefter. Efter at Præsten har fremmumlet en Snes Ord, trækker han sig tilbage. Til alle Sider viser sig smaa af Gittere indesluttede Haver, Gravhøje beplantede med Levkøjer og grønne Træer. De hvide Stene i Midten ser nye, ser næsten muntre ud, omgivne af alt det Grønne. Hr. Rousseaus Opmærksomhed er fængslet ved Synet af et Gravmonument, det er en smal Søjle, kronet af en symbolsk Urne. En Mand, som har Etablisement af Gravmonumenter, har netop om Morgenens plaget ham med Planer og Tegninger. Hr. Rousseau tænker paa, at naar han skulde købe sig en rigtig Familiebegravelse, saa vilde han lade sætte en lignende Søjle med saadan en smuk Base paa sin Kones Grav.

Agathe tager hans Arm og fører ham bort fra Kirkegaard-

den. Da de igen kommer hjem i Butiken, beslutter hun sig endelig til at tale med ham om sine Interesser. Da hun erfarer, at der er oprettet et Testamente, rejser hun sig stolt og gaar, idet hun smælder Døren i efter sig med et vældigt Rabalder. Aldrig mere vilde hun sætte sin Fod i denne Knejspe!

Hr. Rousseau er i Djebliffet endnu greben af en saadan Sorg, at han er lige ved at kvæles, men hvad der gør ham helt idiotisk, piner hans Hoved og gør ham som lamslaaet over hele Kroppen, det er den Tanke, at Butiken maa være lukket paa en Hverdag.

IV.

Januar har været stræng. Intet Arbejde, intet Brød, ingen Barme i Raffelovnen. Morisjeau's er lige ved at forgaa af Elendighed. Konen er Væfekon, Manden er Murer. De boer i Batignolles, i Cardinetgaden, i et skummelt Hus, som forpester hele Nabolaget. Deres Børelse, paa femte Sal, er saa forfaldet, at Regnen trænger ned gennem Revnerne i Loftet. Men trods alt dette vilde de ikke beklage sig, naar deres lille Charlot, en Dreng paa ti Aar, ikke behøvede god Føde, for at kunne vokse og blive til en Mand.

Barnet er elendigt, det mindste Pust kaster ham omkuld. Da han gik i Skole og vilde anstrænge sig for at lære Alt paa engang, kom han syg hjem. Derhos er han saa opvakt; en allerkæreste Knægt, med ham kan man underholde sig, tale med ham, som om han var langt ældre. Paa de Dage, hvor de Intet havde at give ham at spise, græd Forældrene højt. Saa meget mere, som Børnene i hele Huset dør som Fluer, saa usundt er der.

I Gaderne bliver Isen hugget op. Faderen lader sig ogsaa antage til det Arbejde. Han ophugger de tilfrosne Rende-
stene, og for dette Arbejde bringer han hver Aften fyrræthve Sous hjem. Indtil Murarbejdet igen begynder, er de saaledes idetmindste beskæftiget for at fult ihjel.

Da Manden en Dag kommer hjem, finder han sin Charlot

liggende i Sengen. Moderen ved ikke, hvad han fejler. Hun havde sendt ham til Courcelles, til hans Tante, Marssandiser-madamen, for at se, om han ikke der kunde faa en Trøje, der var varmere end hans Læredsbluse, i hvilken han rystede af Kulde. Men Tanten havde kun gamle Mandsfrakker, der var for store, og saa kom den Lille hjem igen, skælvende over hele Kroppen, som beruset. Nu ligger han dér paa Puderne, glødende hed og rød, han snaffer noget vildt, dumt Tøjeri, bilder sig ind, at han leger Murmeldyr, og synger smaa Viser.

Moderen har hængt et pjaltet Shawl for Vinduet, for at stoppe for en ituslaaet Rude; foroven er der endnu to Ruder, gennem hvilke det blege Dagslys trænger ind. Glendigheden har udtømt Kommoden, alt Linnedet er vandret til Assistentens-huset. En Aften blev man nødt til at sælge Bordet og to Stole. Charlot havde hidtil sovet paa Gulvet, men siden han er bleven syg, har man givet ham Sengen og desuagtet ligger han dog saa daarligt, thi Fylden i Dynerne og Puderne er lidt efter lidt gaaet til en Marssandiserkone, halvpunderis til fire eller fem Sous. Nu sover Fader og Moder paa en Halmjæk, som Hundene vilde forjmaa.

Begge Forældrene betragter Charlot, hvorledes han tumler omkring i Sengen. Hvorfor mon den Knægt teer sig saa løjerligt? Han er maaske bleven bidt af et eller andet Dyr, eller man har givet ham noget at drikke. En Raboerke, Madam Bonnet, er kommen ind; efter at hun har set lidt paa Drengen, erklærer hun, at han har Koldfeber. Hun forstaar sig derpaa, hun har mistet sin Mand af en lignende Sygdom.

Moderen trykker grædende Charlot i sine Arme. Faderen styrter ud som en Vanvittig, for at hente en Læge. Han kommer tilbage fulgt af en meget høj Mand med et afmaalt Bæsen, han lytter til Barnets Ryg, banker ham paa Brystet, uden at sige et Ord. Madam Bonnet maa hente en Blyant og et Stykke Papir, for at han kan skrive en Recept. Da han, endnu bestandig tavs, vil gaa bort igen, spørger Moderen ham med forstyrret Mine:

„Hvad er det saa, Hr. Doktor?“

„En Brystbetændelse“, svarer han kort, uden videre Forklaring.

Men saa spørger han:

„Er De indskrevet i Belgørenheds-Bureauet?“

„Nej, Hr. Doktor. Sidste Sommer stod vi os endnu meget godt. Vinteren har ødelagt os.“

„Saa meget desto værre, det er meget slemt!“

Han lover at komme igen. Madam Bonnet laaner tyve Sous for at gaa til Apotheket. For Morisseaus fyrretyve Sous er der bleven købt to Pund Øksekød, Træful og et Lys. Den første Nat forløber godt. Ilden vedligeholdes. Den Syge synes at være indsovet ved den stærke Varme, han har ophørt at snakke vildt. Hans smaa Hænder brænder. Da Forældrene se ham ligge saaledes knuget af Feberen, berolige de sig; men den næste Dag bliver de som ramt af Lynet, Skrækken overmande dem paany, da Lægen hovedrystende erklærer, at der ikke mere er noget Haab.

I fem Dage indtræder der ingen Forandring. Charlot ligger i en dødlignende Søvn. Glendigheden synes at kappes med Blæsten om at trænge ind gennem Tagets og Vinduets Huller. Paa den anden Aften er Moderens sidste Chemise solgt, man har endnu maattet tage lidt af Fylden fra den Syges Leje, for at betale Apothekeren. Nu mangler der Alt, der er Intet mere.

Morisseau hugger endnu Kendeftene op, men hans fyrretyve Sous forslaar ikke. Fordi den rasende Frost kan dræbe Charlot ønsker Faderen, at det maa blive Løvej, skønt han frygter, at det vil røve hans Fortjeneste. Naar han gaar til sit Arbejde, glæder han sig ved Synet af de hvide Gader; men saa kommer han til at tænke paa den Lille, som ligger deroppe og kæmper med Døden, og han længes da inderlig efter en Solstraale, efter Foraarets milde Luft, der smelter Sneen! — Naar de blot havde været indskrevet i Belgørenhedsbureauet, saa havde de haft fri Læge og Medicin. Moderen har forhørt

sig hos vedkommende Autoritet, men man har sagt hende, at der er indgivet en saa stor Mængde Begæringer, at hun maa vente. Men hun har dog alligevel faaet nogle Sous til Brød, en velgørende Dame har skænket hende fem Franks. Da de er gaaet med, begynder Glendigheden paany.

Den femte Dag bringer Morisseau sine sidste fyrretyve Sous. Løvejret var indtraadt, man har affsediget ham. Nu er Alt ude. Raffelovnen er kold, der er intet Brød, man kan ikke mere hente Medicin fra Apotheket. I den af Fugtighed drivende Stue skælver Forældrene ved Siden af Barnet, der begynder at ralle. Madam Bonnet besøger dem ikke mere, hun er altfor medfølsende og det volder hende for megen Smerte. Folk i Huset skynder sig forbi Døren. Ofte kaster Moderen sig under en Strøm af Taarer over Sengen og kysjer Barnet, som om hun derved kunde helbrede det. Faderen bliver sløv staaende henne ved Vinduet, han løfter det gamle Shawl op og jer ud, hvorledes det tøer, hvorledes Vandet i store Draaber falder ned fra Tagene og frembringer mørke Pletter paa Gaden. Maaſke vil det gøre Charlot godt.

Om Morgenens erklærer Lægen, at han nu ikke vil komme mere; Barnet er opgivet.

„Det fugtige Vejr har gjort det af med ham“, siger han.

Morisseau knytter Haanden mod Himlen. Ethvert Slags Vejr lader altsaa de Fattige frepere!

Det fryser, og det duer ikke, det tøer, saa bliver det endnu værre. Naar blot hans Kone vilde, saa fyrede de dygtig med Kul og luffede Spjældet, og saa vilde de følges ad alle Tre. Da var det hurtigere forbi.

Moderen er endnu en Gang gaaet til Velgørenheds-Bureauet; man har lovet hende, at sende Hjælp, og saa venter de. Hvilken skræffelig Dag! Sorte Isestykker falder ned gennem Loftet, i en Krog løber Vandet ned, man maa stille en Spand hen for at opfange det. Siden i Gaar har de Intet spist; Barnet havde kun druffet en Kop Limonade, som Portneren havde sendt op. Faderen bliver siddende i mørke Grublerier

ved Bordet, med Hovedet støttet i Hænderne; det sujer ham for Dreene. Ved den mindste Lyd af Skridt løber Moderen hen til Døren, menende, at den lovede Hjælp endelig kommer. Kirkeuhret i Nærheden slaar seks — endnu Ingen. Mørket tager til, langsomt og skummelt ligesom Dødsangsten.

Bludsjelig stammer Charlot i den mørkere blivende Nat:

„Moder Moder“

Moderen styrter til og føler et stærkt Aandepust i Ansigtet. Saa hører hun intet mere, hun skimter kun utydeligt, hvorledes Barnet ligger med tilbagekastet Hoved og stiv Hals.

Hun skriger som vanvittig, bønfsaldende:

„Lys, hurtigt, Lys! Min Charlot, tal til mig!“ —

Der er intet Lys. I sin Fjer brækker hun Tændstikkerne, som hun stryger af, mellem Fingrene. Med skælvende Hænder beføler hun Barnets Ansigt.

„Min Gud! han er død! Se dog, Morisjeau, han er død!“

Faderen hæver Hovedet, han kan ikke se i Mørket:

„Naa ja, hvad vil Du saa? Han er død. Det er meget bedre saaledes.“

Ved Moderens Hulken har Madam Bonnet besluttet sig til at tage sin Lampe og gaa ind til dem igen. Medens de to Kvinder er i Færd med at vaske Charlot og lægge ham til rette, banker det paa Døren.

Nu kommer Hjælpen, ti Franks og Anvisninger paa Brød og Kød. Morisjeau slaar en idiotisk Latter op og mener, at Belgørenheds-Bureauet altid kommer en Time for sent. Af, og hvilken stakkels lille Krop, dette Barn, saa magert, saa let som en Fjer. Havde man fundet en død Spurv i Sneen paa Gaden, og lagt den paa Madratten, den kunde ikke se uslere ud end dette stakkels Barnelig.

Madam Bonnet, der igen er bleven meget velvillig, erklærer, at Charlot ikke derved bliver bragt til Live igen, fordi man faster ved Siden af ham. Hun tilbyder sig at hente

Brød og Kød og lover ogsaa at bringe et Lys med. De lader hende gøre som hun vil. Da hun kommer tilbage, dækker hun Bordet og serverer ganske varme smaa Pølser. De udsultede Morisseaus spiser begærlig i den Dødes Nærværelse, hvis lille hvide Ansigt man skimter henne i Skyggen, det buldrer i Kaffelovnen, det er ganske behageligt. Ofte bliver Moderens Dine fugtige. Store Taarer væder hendes Brød. Nu vilde der have været saa varmt og rart for Charlot, og de smaa Pølser vilde have smagt ham saa godt!

Madam Bonnet vil absolut vaage. Genimod Klokken Et, da Morisseau har lagt sig ved Fodenden i Sengen og er sovnet ind, laver Fruentimmerne Kaffe. En anden Naboerske, en Sny pige paa atten Aar, er indbudt, hun bringer en Rest Brændevin med, for ogsaa at bidrage Noget. De tre Kvinder drikke deres Kaffe og taler ganske sagte, idet de fortæller hverandre Historier om usædvanlige Dødsfald; lidt efter lidt bliver Stemmerne højere, deres Sladder antager et større Omfang, de snakker om Huset, om Nabolaget, om en Forbrydelse, der er forøvet i Rolletgaden. Mangen Gang rejser Moderen sig og ser til Charlot, for at forvisse sig, om han ikke bevæger sig.

Da der ikke er gjort Anmeldelse om Dødsfaldet om Aftenen, maa de endnu beholde den Lille hele den næste Dag over. De har kun den ene Stue, de lever sammen med Charlot, spiser og sover med ham. Der er Djeblikke, da de glemmer ham; men saa, naar de tænke efter, er det, som om de mister ham for anden Gang.

Endelig, den tredie Dag bliver Kisten bragt, den er ikke meget større end en Legetøjsæske, fire daarligt afhøvlede smaa Brædder; den er sendt fra Administrationen, som leverer den gratis, efter at der er præsteret Bidnesbyrd om stor Trang. Nu skal det gaa for sig! Hurtigt afsted til Kirken. Bag Charlots Kiste gaar kun Faderen tilligemed to Kammerater, han har truffet paa Bejen, derefter følger Moderen med Madam Bonnet og den anden Naboerske, Sny pigen. De maa trave i Gaden i snar til op over Anfkerne. Det regner ikke, men Taagen er

faa fugtig, at den trænger gennem Klæderne. I Kirken bliver Ceremonien hurtig tilendebragt. Og Marschen paa den snævsede Stenbro begynder paany.

Kirkegaarden er ved Verdens Ende, langt ude bag Befæstningerne. Man gaar ned ad Alléen ved Saint Quen, passerer Barrieren, og naar endelig til Bestemmelsesstedet. Det er en vid Strækning, et øde Stykke Land, omgivet af en hvid Mur. Græsset er højt og her skudt op mellem de af den opkastede Jord dannede Ujevnheder, medens der i Midten er plantede en Række elendige Træer, der ligesom tilsmudse Himlen med deres sorte Grene.

Toget kommer kun langsomt frem ad i den opblødte Jord. Nu regner det, og i en Plaskregn maa man vente paa en gammel Præst, der endelig beslutter sig til at træde ud af sit Kappel. Begravelsespladsen er oversaaet af Kors, der er halvt blæst om af Stormen, og af Kranse, som er raadnede i Regnen; det er en Glendighedens og Sorgens Mark, hærget og nedtrampet; de Hobe af Lig, som Sulten og Kulden i Forstæderne har oplagret dér, trænger ud af dens Porer.

Det er forbi. Jorden ruller ned, Charlot er nede i sit Hul, og Forældrene gaar bort, uden først at kunne knæle, thi de synker i dette Vlte af Smuds. Da det vedbliver at regne, og der endnu er tre Franks til overs af de ti, som Belgørigheds-Bureauet sendte, faa indbyder Morisjeau sine Kamerater og Naboerskerne til at nyde en Forfriskning i en Vinstue. Man sætter sig om et Bord, drikker to Flasker Vin og fortærer et Stykke Brie-Ost. Derpaa drikker man endnu to Flasker Vin, som Kameraterne betaler. Da Selskabet vender tilbage til Paris, er det i en meget munter Stemning.

